

COLLABORACIONS

ELS VELLS NEGATIUS DE VIDRE

Parlar de negatius de vidre és parlar dels començaments de la fotografia; és a dir —almenys a casa nostra—, de la fotografia de final del segle passat, fins a final del primer terç d'aquest segle. Gairebé fins a començament de la nostra guerra civil.

Això vol dir que tota la documentació fotogràfica del que existia i va desaparèixer el 1936, la guarden, en el supòsit que es fotografiés, aquests vells negatius de vidre.

Aquesta és la importància que dono a aquests vells negatius. I quant al tema, veurem, si ens situem a la primeria de segle, que els afeccionats a la fotografia es dedicaven, com una manera —diria encertada— de fer pàtria, a fotografiar tot el que, escampat per les nostres terres, podria tenir un interès: artístic, arqueològic, folklòric...

Hem de tenir present que el principal nucli d'aquestes activitats fotogràfiques era el Centre Excursionista de Catalunya, successor de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques. A ell pertanyien els qui feien aquelles excursions científiques: uns recollint cançons i balls o plantes o fòssils, o fotografiant tot el que creien que tenia un interès artístic, arqueològic o cultural. I si, a més, hi afegim una bona dosi de la mania o virtut de fer col·leccions, ens trobarem que es feien col·leccions de tot: creus de terme, imatges del Crist o de la Mare de Déu, o de vestimentes camperoles, de carruatges, de castells, de ponts, d'esglésies, d'ermites o capelles, generalment, i ja aleshores amb preferència romàniques, i un llarg etcètera.

Com saben prou bé els amics d'aquest Butlletí sóc un vell afeccionat a la fotografia, dic vell —i també ho sóc— perquè fa més de seixanta anys que vaig amb la màquina al coll. Sóc també un vell afeccionat al col·leccionisme i, des que el 1936 vaig veure estroncades les meves col·leccions, sóc un afeccionat als negatius de vidre.

Però la recerca d'aquests vells clixés no és pas una tasca fàcil. Aquestes col·leccions —iestic segur que n'hi havia moltes— han acabat, potser la majoria, al drapaire o a l'escombriaire i les altres són a qualsevol armari de qualsevol casa particular, sense que ni els mateixos propietaris actuals sàpiguen el que conté. Amb una paciència inesgotable he anat seguint arxius anys i anys. El fracàs ha estat massa freqüent. Però també algun èxit i força sort. I la meva tasca continua, i aviat veureu un llibre de les creus, fruit d'aquest treball. Si l'amic que llegeix aquestes ratlles sap un niu d'aquests clixés i m'ho diu, li'n quedaré ben agraït. Ara mateix tinc un peu en una altra col·lecció; què hi deu haver?

Malgrat tot, estic orgullós d'haver pogut presentar tres talles romàniques de Crist, desconegudes per tothom, que, gràcies a aquestes fotos —de moment, encara úniques— hem pogut veure que havien existit i com eren: el Crist de Montmagastre, el de Mur i el de Durro; fotografies que em va plaure que es donessin a conèixer tot seguit al Full Informatiu del Romànic, —de la que no em crec prou mereixedor.

Ara he trobat, en l'última entrada de clixés, un altre Crist. Són conegudes la seva existència i la seva pèrdua, però ningú no l'havia vist en fotografia. Només els pocs que el veieren *in situ*, abans del juliol de 1936, en coneixien la cara. L'única fotografia que actualment es coneix, la té l'Arxiu Mas, però és mal enquadrada —de costat— i mal enfocada, i tan deficient, que no s'hi pot apreciar res.

Presento, doncs, amb el títol —de moment— de fotografia ÚNICA, als Amics de l'Art Romànic, com una primícia i en exclusiva: la MAJESTAT DE SANT ROMÀ DE LA CLUSA.

Puc, a més, donar-ne alguna referència, perquè tinc tres clixés (clixés 6 X 6 dobles) i en un d'ells se'n veu ben clarament la situació dins l'església i es poden deduir per comparança les

mides del Crist.

No obstant això, no he volgut afirmar res sense el dictamen d'entesos en interiorisme, arquitectura i art. Puc afirmar, doncs que:

Les mides del Crist són: 111 X 119 cm que corresponen a les indicades per Joaquim de Gispert i de Ferrater (1), i no les donades per Mn. Trens de 140 cm (2). És, doncs, una Majestat d'una mida mitjana, tirant a petita.

El fust de la creu deu tenir 145 cm d'alçada, ja que, si bé per sobre el cap s'allarga d'una manera excepcional, en canvi és tallat just als peus. No pot ser la mida que dona Mn. Trens (3) de 195 cm.

El Crist és situat a una alçada regular del pis i té a sobre un baldaquí semicircular, del qual podria ser, i no és pas gaire clar, que pengés, en altra època, un cortinatge o domàs —no, però, en aquest moment.

La Majestat es trobava aleshores a la dreta de la porta d'entrada; és a dir, d'esquena a la façana de migjorn. No era pas possible que fos col·locada a l'esquerra de la porta (4) on hi ha l'escala de fusta que puja al cor, i, just a les dovelles de la porta, la barana d'aquest mateix cor.

La talla és tota daurada i aquest és el motiu del reflex que es veu a la foto. Es veu —i les referències també ho confirmen—, que sofrí una restauració que, com totes les d'aquelles èpoques, el devia malmetre força. I no m'allargo en explicacions i detalls que hauria de fer contemplant la fotografia, perquè crec, en aquests casos, que el mateix que jo veig, ho veu també el lector. El conjunt i la seva cara tenen una dolcesa i una majestat que en fan un exemplar ben agradable.

Aquestes fotos són fetes en dos viatges distints: l'any 1933 i l'any 1935.

També podria publicar la fotografia de la Majestat del Santuari del Coral de Prats de Molló, al Vallespir, però, encara que la G.E.C. l'anota com del segle XII, em guardaré prou bé de creure-m'ho. A més, si es conserva al Santuari, tothom la pot fotografiar encara.

Albert BASTARDES i PARERA

- (1) JOAQUIM DE GISPERT I DE FERRATER, *La Majestat de St. Romà de la Clusa*, Revista de la Asociación Artístico-Arqueológica Barcelonesa.v. III 1901-1902. pàg. 542-550.
- (2) MANUEL TRENS, *Les majestats catalanes*, a *Monumenta Cataloniae*, vol. XII, Barcelona, 1967.
- (3) MANUEL TRENS.— id. id.
- (4) MANUEL TRENS.— id. id.

Aquest és l'article pòstum del meu pare. Me'l va deixar llegir poc abans del seu traspàs el passat 12 d'octubre. Ell no l'havia tramès en espera de rebre del laboratori una còpia fotogràfica que el satisfés.

Ara l'original del text i la fotografia són a les pàgines del Butlletí dels Amics de l'Art Romànic, tal com ell volia.

El seu amor per la bellesa i per la pàtria perviu en la seva descendència. Els seus arxius continuen vius en les meves mans i les seves inquietuds de recerca i d'investigació també en la meua voluntat, per bé que no podré pas destinar-hi tantes hores com ell hi dedicava.

En la meua professió d'arquitecte he usat sovint aquests fons documentals que compartíem. També ha estat útil a companys meus i a molta altra gent. Espero que continuï essent-ho.

Aquest ha d'ésser, crec, el millor homenatge al seu treball, a l'aportació cívica i cultural que ens llegia.

Albert Bastardes i Porcel
Barcelona, desembre de 1982

Publiquem, amb sincera emoció, el darrer treball del que fou gran amic Albert Bastardes, (e.p.r.) i agrai'm pregonament al seu fill que, complint el desig patern, ens honori tan altament.